

האיל החולם בהקיץ

רמז לתפקידה העיקרי, משלחת למשא ומתן העצמאות עם בריטניה הגדולה) הציע אלנחאס את מועמדותו כמוכיר כללי. תמורת ויתור משכורתו כשופט, החליטה המפלגה לשלם לו 70 לירות לחודש. היתה זו הכנסתו היחידה משך שנים רבות.

מאותו רגע הפכו חיי אלנחאס קודש למאבק המדיני של מצרים. הוא אוכל פוליטיקה, הוא שותה פוליטיקה, הוא נושם פוליטיקה, נהגו אז לומר עליו. הוא אפילו לא מת חתן כי הפוליטיקה מעסיקה אותו גם בלילות.

בשנת 1924 הכיר העם המצרי במאמציו: בממשלה הראשונה, שהוקמה עלידי סעד זג'ול, נתמנה אלנחאס שר החברה. כאשר בשנת 1927 מת סעד זג'ול השתלטה מברכה על מפלגתו: לא היה איש בין המנהיגים שנתרו שיכול היה להבחר פה אחד לרשת את מקומו. עד אשר הועלתה הצעת פשרה: מוסטפא אלנחאס, מוכיר המפלגה, הגדולים הסכימו: אלנחאס היה אישיות בעלת חשיבות משנה, כל אחד קיווה שיוכל לשחק בו כרצונו. להפתעת כל המצרים היה זה אלנחאס ששיחק בהם כאחת נפשו. מב לי להסתבך בתככים הפוליטיים שכבר חדרו או למפלגה האדירה, הוא סילק את המנהיגים אחד אחד, עד כי נשאר שליט כלייכול של הוועד. המנהיגים המסולקים הקימו להם מפלגות משלהם, שונאים את אלנחאס עד היום.

שנים אלה היו שנות חייו הגדולות ביותר. לא היו אלה כולן שנות נצחון — לא פעם הודח מן השלטון, שוטרים מזוינים באלות פיזרו את אהרדיו שהתאספו, עגבניות רקו בות וביצים מסריחות הומטרו עליו בהופעו תיו, איסמעיל סידקי באשא הוריד את תש לום הפנסיה שלו ל-66 לירות. אולם למוסטפא אלנחאס היו גם רגעי המזהירים, שבנו על כל הפגיעות והעלבונות. בלונדון, ב-26 לאוגוסט 1936, הוא עמד בראש המשלחת שחתמה על חוזה העצמאות עם בריטניה; הוא היה האיש שתמיד ידע לומר "לא" ל"מלך פואד ולמלך פארוק אחריו. עד אשר הודח בשנת 1937 מהשלטון.

קדש קפיצה לעושר

כשחזר אלנחאס שוב לא היה אותו מנהיג לאומי. היה זה בפברואר 1942, בזכות הטנ" קים הבריטיים שכינתו את ארמון פארוק ואליצוהו להחזיר את נחאס לשלטון. משך שנתיים וחצי שלט הוועד במצרים. אלא שעתה לא היתה לפניו כל מטרה לאומית: הוא החזיק בשלטון לשם שלטון בלבד.

גם אלנחאס לא היה אותו אלנחאס. הוא התחתן בינתיים ואשתו זיינב — צעירה שמנמנת וחיננית — הביאה עמה תאוה גדולה לממון ומותרות. יחד עם זה הביאה עמה את פואד סראג אלדין השמן, עורך דין שאפתני ומפונק. תוך זמן קצר הפך סראג אלדין למושר החוטטים של הוועד — מוכירה הכללי של המפלגה, שר הפנים של הממשלה, מבצע העסקים המפוקפקים הגדול ביותר, מאהבה. הרשמי של זיינב אלנחאס.

בשבילו, כמו בשביל שאר בני פמלייתו, לא היתה המדיניות ייעוד, אמצעי למאבק — היא היתה קדש קפיצה נוח להתעשרות, מקור להשפעה בלתימובלית. גם אלנחאס קיבל את חלקו: במקום הדירה הצנועה שהיתה לו, רכש שני ארמונות-הדר. בן האיכר העני הפך בעל אחויות (1600 דונם רשומים על שמו, 4000 על שם אשתו). האדם שבשנת 1937 ויתר על משכורתו החודשית של 110 לירות מצריות) לטובת קרו ההגנה המשפטית של הוועד הוציא ב-13 במרס 1952 סכום של 128.000 לירות בצ'ק אחד מהבנק.

אנשי פמלייתו המשיכו לספר לו כי הוא עדיין מנהיג האומה ושלמו למשרתים שיצטופפו סביבו וינשקו את ידיו והופיעו בפומבי. היה מספיק שימסור הודעה כדי שהעני תונות תתמלא ויכוחים בעדו או נגדו, עד אשר בא ה-26 ביולי, פארוק עזב את מצרים, העם פקח את עיניו וראה כי איליו אינו אלא איל כלוב.

יחד עם העם, פקח גם אלנחאס את עיניו. הוא הופתע לראות כי שוב אינו המנהיג הגדול של ארצו; במ קומו זוהר כוכב חדש. אך לרוע מזלו, לא הבין המנהיג הישיש עד כה מה אירע בדיוק. השבוע נמוג, סוף סוף, חלומו של מוסטפא אלנחאס: נוכח המצב החדש השורר במצרים והשינויים הגדולים שחלו, הוא התפטר מראשות הוועד, הודיע כי סגר סופית את ספר חייו הפוליטיים.

זו היה עתה בודאי גורל בדימוס. אלא שלנער המוכשר היו דעות משלו: הוא רצה להמשיך את לימודיו ולהתקבל לאוניברסיטה.

קיצרנו ניסה לשכנעו, אמר כי כל הלומד חינוך בבית הספר התיכון חייב תמורה לממשלה, צריך ללמוד במכללה הצבאית אם רצון הממשלה בכך. אך מוסטפא התעקש: "את הסטיפנדיה קיבלתי בשל כשרוני", הוא ענה, "לא כנדבה". ועקשנות היא הקו הבולט ביותר באופיו של אלנחאס גם כיום.

בשנת 1900 גמר אלנחאס את חוק לימודיו כעורך-דין

מוסטפא אלנחאס, 1935, עם צעירי אל-וועד על חוף איכסנדריה שמנמנת חיננית + שמן מפונק =

מוסטפא אלנחאס, 1952, בפולחן האהוב: נשיקת-יד לראווה 128,000 לירות בצ'ק אחד

ונכנס לעבוד במשרד עורך-דין ידוע בטנסא, עיר מחוז כפ-רית. משך שנה אחת הוא הספיק להרוויח יותר מראש המשך רד עצמו, יצא למסע השתלמות וטיולים באירופה. הוא נשאר שם למעלה מחודשיים, הוציא 40 לירות בדיוק, כעבור 50 שנה יצא אותו מוסטפא אלנחאס למסע דומה באירופה שארך שלושה שבועות. הוצאותיו: 20.000 לירות מצריות. כעבור זמן קצר, מונה אלנחאס שופט שלום באזורים הכפריים, הועבר לאחר מכן לקהיר, בתפקיד זה החל שמו מתבלט, אישיותו ללבוש קומה. אחד המשפטים שהובאו לפניו היה של בעל אחויות עשיר שהכה אחד מאריסיו, פלאח עלוב.

לא היה במקרה שום יוצא מן הכלל — הדבר היחיד שהפטיע היה כיצד מצא הפלאח עזו בנפשו להתלונן על אדונו. כמה ימים לפני המשפט נקרא השופט אלנחאס אל ראש הממשלה שהודיעו כי עליו לזכות את בעל האחוזות, "אחרת יהיה זה תקדים לא בריא".

אלנחאס יצא אז משרד ראש-הממשלה מבלי לומר מלה. כאשר הופיע לפניו הנתבע המכובד, מצא אותו חייב בעבירה, קנס אותו בחמש לירות. בעיני הצמרת היה זה צעד טפשי ביותר; אך בעיני העם היה זה מיפנן כוח ואמיצות נדיר.

עגבניות רקובות וביצים מסריחות

כאשר יסד סעד זג'ול את מפלגת הוועד ("המשלחת" —

כאשר גמרו חוליות המשטרה הצבאית המצרית את סריי קותיהן ועצרו את מנהיגי מצרים המדיניים בשלב השני של ההפיכה הצבאית, השאירו אחריהן איש אחד מאוכזב מאד על כי לא נאסף יחד עם שאר העצורים. היה זה מוסטפא (הבאשא) אלנחאס, ראש מפלגת הוועד. לא שהמנהיג הגדול רצה דווקא לטעום טעם מעצר צבאי, אך פסיחתו של המוסטפא עליו העליבה אותו קשות: זו הפעם הראשונה ש' מוסטפא אלנחאס לא נחשב בין אירי עמק הנילוס.

בדמיונו חי עדיין מוסטפא אלנחאס בתקופה שבה היה אליל העם המצרי, יורשו של סעד זג'ול, "אבי האומה", ששמו היה בפי כל. יחסו של מוחמד נגיב אליו — תערובת של חמלה וזילזול — העך מידו במבוכה הדומה לזו של שחקני הקול-נוע האילם שראו פתאום כי המסך נתמלא שחקנים מדברים וכי שוב לא היה להם, החתיקים, מקום בעולם הסרטים. אחרים מהם הסתגלו למציאות החדשה, הסתפקו במקום קטן יותר; אחרים נטשו את עולם הבד, פנו לשטחים אחרים.

מוסטפא אלנחאס לא נקט באף אחד משני הדרכים האלה: הוא המשיך להתעלם לחלוטין מן המהפכה, חי בעולם הבלתימציאותי של העבר. לא כל אדם יכול לעשות כן. אור לם מוסטפא אלנחאס אינו ככל אדם אחר: אין כמעט איש אחד במצרים שלא ינק מאג' דות ההערצה על מעשי המנהיג הגדול. מפ' לגתו הגדולה היתה מעוניינת לטפח פולחן המנהיג, שמרה עליו כנכס פוליטי (רגשי) חזק בתקופה שתוכה בעקיפין באהדת כל מי שיזכור למנהיג את חסד נעוריו.

ביאמה: התורה כולח

היו אלה נעורים מופלאים, מוסטפא אלנחאס נולד בשנת 1879 בכפר סמנוד הקטן, במצרים התחתית, למשפחת פלאחים ענייה. בחרו של שייך זקן למד הילד מוסטפא קראו וכתוב, קיבל כמה שיעורים בחשבון וקוראן. כשהיה בן שמונה, ערך אביו נש' פיה קטנה לכל מכריו, חילק להם סוכר בלול בשמן; הילד מוסטפא הגיע לגיל בו היה צריך לצאת לעולם הגדול ולפרנס את עצמו. אביו בחר לו מקצוע נישא: אלחוטאי. הוא שלח אותו לליד משפחה, אלחוטאי במשרד הדואר המקומי, שידריכו ויכשירו למקצוע זה. הילד ניגש לעבודה ברצינות רבה, החל ממלא את תפקיד מדריכו כעבור 24 שעות. ידיו המשפחה נדהם: הרי משרד הדואר מקצה חודש תמים של לימודים לאדם מבוגר ה' רוצה ללמוד את המקצוע — הוא עצמו היה זקוק לחקופה זו — והנה ילד לו למד את כל התורה תוך יממה אחת.

בחופשתו הראשונה נסע הפקיד למפקח האזורי בעיירה הקרובה, סיפר לו על הפלא המפקח התקשה להאמין ורק לאחר שבא בעצמו לסמנוד השתכנע. הוא אחז בידו מוסטפא, ביקש ממנו שיקחהו לאביו. "מדוע אינך שולח את בנך ללמוד בבית-ספר?" הוא שאל את האב.

היתה זאת שאלה מפתיעה במקצת: מוסטפא היה בן פלאח ומעולם לא למד בן פלאח בבית-ספר. כבר כך ידע מוסטפא יותר ממרבית בני מעמדו, אך רעיון הלימודים

מצא חן בעיני אלנחאס האב; הוא החליט לשלוח את בנו לבית-הספר העממי הממשלתי בקהיר, שם יקבל חינוך חינוך, וכך, בתחילת עונת הלימודים של שנת 1887, ראתה קהיר את שני הכפריים, האב והבן, יורדים מהרכבת, שזו הפעם הראשונה בחייהם נסעו בה, לבושים קפסטי כותנה עם פסים, עיניהם פעורות למראה הפלאים של העיר האדירה. צעדו הראשון של האב היה לחקת את בנו לרובע אל-אזהר העתיק לביקור במסגד סידנא חסן. הילד מוסטפא התרשם מביקור זה ובהפכו באשא ומנהיג האומה הקפיד לבקר את סידנא חסן כל פעם שעלה או הורד מן השלטון.

צעדו השני של האב היה לקנות חליפה אירופית וטרבוש אדום לבנו, למען יריגש נוח בין שאר תלמידי בית-הספר; הבחינות שנערכו לו עלידי מנהל בית-הספר עצמו זיכו אותו לכניסה לכיתה ב'. מאו, ועד שסיים את בית-הספר העממי, צעד מוסטפא אלנחאס תמיד בראש, גרשם כאחד התלמידים המזהירים ביותר שעברו בו.

כשרון, לא נדכה

הישיגו זיכו את מוסטפא אלנחאס בלימודי חינוך בבית הספר התיכון. שם הוא הוצע בין התלמידים המצטיינים אשר לורד קיצנר, מנהיג העליון הבריטי במצרים, ביקש להעבירם למכללה הצבאית. אילו הסכים אלנחאס לבחירה